

Åsa Murray och Lars-Erik Lundin, OSSE-nätverket den 9 december 2016

Civic Solidarity Platform (CSP)

OSCE Parallel Civic Society Conference 6-7 December 2016

Överblick

De icke-statliga organisationernas uppgift att försöka påverka OSSE-staternas samarbete har kanske aldrig varit viktigare sedan det kalla kriget. Ministermötet i Hamburg som innebar avslutningen på Tysklands andra ordförandeskapsperiod i organisationen ledde visserligen till att ett antal beslut antogs, men **återigen inget på det centrala mänskliga rättighetsområdet.**

Dock får det anses vara en framgång att mer än 40 deltagarstater inklusive Sverige stödde NGO-arbetet i ett särskilt uttalande med direkt referens till CSP-mötets resultat.

OSSE står också inför ett hot som organisation när ett antal nyckelposter riskerar inte kunna besättas. Ett första offer var redan under 2016 Högkommissarien för nationella minoriteter som inte ställde upp för omval p.g.a. förväntat ryskt motstånd grundat på hennes rapportering om läget på Krim. Representanten för mediefrihet arbetar på övertid eftersom enighet om efterträdare ännu inte kunnat nås. Närmast väntas chefen för ODIHR avgå och även där blir det svårt att enas om efterträdare. Generalsekreteraren i OSSE börjar också närma sig slutet på sin tjänstgöring.

På ordförandeskapsnivå är det nu klart att Italien och Slovakien avlöser Österrike som tillträder vid årsskiftet.

Det viktigaste forumet just för NGO:s att påverka förblir Civic Solidarity Platform (CSP) som möttes ett par dagar före konferensen.

Organisatorerna tackade inledningsvis inte minst Sverige för det stöd som mottagits för att kunna organisera mötet.

Det svenska nätverket representerades av Åsa Murray och Lars-Erik Lundin. Nätverket deltog av naturliga skäl **inte** formellt som undertecknare av det dokument som överlämnades av CSP till den tyske utrikesministern i slutet av det förberedande mötet. Detta omfattande dokument var inte föremål för redigering under mötet och kan också komma att ändras om i efterhand. En process att förankra dokumentet i det svenska nätverket skulle ha krävt månader av förberedelsearbete. Dokumentet får dock anses viktigt som en illustration till de utmaningar OSSE står inför.

En central aspekt i detta sammanhang är det ökade fokus som nu blir nödvändigt på utvecklingen när det gäller **OSSE-åtagandenas efterlevnad i väst**, inte bara i länder som Ungern, Polen och Turkiet utan i alla länder som nu påverkas av populistiska strömningar inklusive USA.

Det förhållandet att den extremt aktive amerikanske ambassadören till OSSE Dan Baer i januari lämnar sin post illustrerar den markanta förändring som nu kan inträffa: Kommer USA även fortsättningsvis vara en aktiv aktör till stöd för NGO-arbetet?

Hittills har som framgår av CSP-dokumentet fokus i arbetet varit på att **påverka regeringarna i OSSE-området med tyngdpunkt i öster**. Det som blev allt tydligare under mötet gång var emellertid behovet att påverka också **opinionerna inom medlemsstaterna** för att motverka populism. Den programpunkt där denna uppgift var särskilt aktuell var gällde migrationsfrågan.

Under de inledande programpunkterna liksom även under diskussionen av konfliktområden i OSSE kom frågan om **dialog och förtroendeskapande** upp till diskussion. Detta inte minst mot bakgrund av det inkommande österrikiska ordförandeskapets prioritering av förtroendeskapande i OSSE:s alla tre dimensioner. Ett antal talare uttryckte skepsis över möjligheterna för olika nu existerande format för dialog och förhandlingar att ge resultat. Samtidigt uttalade ett antal talare uppfattningen att problemet i det nuvarande läget knappast är en risk för överlappning mellan olika insatser inom eller utom OSSE. Från den svenska bänken varnades i sammanhanget för att avbryta pågående dialoger – erfarenheten från tidigare decennier pekade på att vad som inte längre hölls igång kunde vara svårt att återupprätta. Förtroendeskapande är en långsiktig process. Oro uttrycktes också av flera talare för att inte tillräcklig uppmärksamhet gavs till mindre konflikter som på sikt kunde utvecklas till mer allvarliga problem, inte minst i Centralasien.

I sessionen om läget i östra Ukraina inklusive Krim gavs rörande bevis på hur utsatta olika minoritetsgrupper är alltifrån Krimtatarer till transgender personer som inte kan återvända hem. Ett stort arbete pågår för att samla in bevis för krigsförbrytelser men frågan blir i slutänden vilken juridisk instans som kan accepteras för att pröva detta material.

Nedan återges **mer detaljerade anteckningar** från några av de viktigaste sessionerna under de tre dagarna.

Tyvärr senarelades mötet med den tyske utrikesministern till efter de svenska deltagarnas avfärd men en del av det som sades har återgivits på sociala media.

Hamburg den 5 december

Konferensen inleddes informellt redan på kvällen före konferensens öppnande med att inbjuda alla deltagare till en paneldiskussion som organiserades av den tyska Körberstiftelsen med Irina Prochorova, från Ryssland, Marta Pardavi, från Ungern Katarzyna Jarosiewicz från Polen och som moderator Ute Schaeffer tidigare chef för Deutsche Welle. Kvinnorna beskrev situationen i sina respektive länder. Gemensamt för dem var att frihetsutrymmet i deras länder hastigt hade begränsats under 2016. Att arbeta för flyktingars mänskliga rättigheter var till exempel inte längre uppskattat av allmänheten i Ungern. Statlig propaganda hade till och med lyckats få allmänheten att betrakta det som samhällsfientligt och de fick inget stöd utan utsattes snarast för förakt eller fientlighet.

Hamburg den 6-7 december

Konferensen inleddes av Brigitte Dufour, från Civic Solidarity Platform (CSP) som hälsade all deltagare välkomna och presenterade uppläggningsplanen av konferensen. Därefter fick de tre aktuella OSCE-ambassadörerna för från Tyskland, innevarande ordförandeland, Serbien förra årets och Österrikes kommande ordförandeland ordet för att reflektera över vad som åstadkommit respektive vad man skulle sikta på att åstadkomma.

Försvar av utrymmet för det civila samhället i OSCE-regionen

Konferensens första session var omfattande och gick långt över den utsatta tiden i programmet men tog upp viktiga vittnesmål om möjligheterna till att försvara mänskliga rättigheter i OSCE-regionen.

Den negativa utvecklingen i OSCE-regionen

Natalia Taubina, från Ryssland började med att ge en överblick över utvecklingen inom OSCE-regionen sedan förra året som hon ansåg hade försämrats drastiskt vad gäller mänskliga rättigheter. Hon framhöll vikten av att samarbeta med internationella organisationer som FNs och EUs enheter för mänskliga rättigheter.

Konstatin Baranov också från Ryssland konstaterade att auktoritära regeringar har rört sig från att ha attackerat personer från minoriteter eller flyktingar till dem som arbetar för att försvara dessa och till och med att ge sig på det internationella systemet till försvar av mänskliga rättigheter över huvud taget. Polisens internationella samarbete genom Interpol kan många gånger vara ödesdigert för försvarare av mänskliga rättigheter som anges som terrorister i Interpol och därför inte kan fly till ett annat land för skydd. Interpol har en lista över så kallade terrorister från diktaturer där dessa i själva verket är personer som arbetar för mänskliga rättigheter.

Ett problem som blivit allt viktigare att se upp med påtalades av Olga Smolianko är så kallade GONGOs som är fake-organisationer som upprättats av auktoritära stater. De låtsas att de arbetar för mänskliga rättigheter men arbetar politiskt på uppdrag av en auktoritär regim. De får finansiering och kommer gärna på konferenser där de stjälar tid och uppmärksamhet och på olika sätt saboterar möten som fattiga NGOs försöker få till. Det är mycket svårt att förhindra att GONGOs uppkommer men

genom att utbilda personer i ideella frivilligorganisationer kan man lära sig att identifiera om det är en GONGO eller en ideell frivilligorganisation.

Utveckling från liberal demokrati mot diktatur i Polen

Joanna Smolianko berättade om de hastiga förändringarna som skett i Polen som gått från liberal demokrati till ett alltmer stängt och auktoritärt samhälle: Alla kontrollmekanismer tycks ha slagits av. Institutioner som värnar om mänskliga rättigheter har attackerats på bred front. Nästa steg är att ge sig på media. För att försöka göra något försöker vi hitta allierade som vi kan samarbeta med så att vi kan ge rättshjälp till enskilda personer. Vi dokumenterar och vi stöder advokater och kan hjälpa dem. Tystnad är vår värsta fiende. Vi måste vara högljudda om situationen i Polen, demokratin är så vek. Tyvärr har EUs reaktioner på förändringarna i Polen varit alldeles för svaga, men EU är ju också försvagat efter den engelska folkomröstningen.

Diktaturen hårdnar i Turkiet

Ännu värre är situationen förstås i Turkiet där kuppöversöket nu legaliserar massarresteringar av journalister och andra för Erdogan obekväma personer. Kemal Ördök som förklarade sig vara en transperson gick rakt på sak: Jag kan bli arresterad direkt när jag kommer hem. Om ni inte gör något kommer jag aldrig kunna komma hit igen. Jag är så ovanlig att få kan solidarisera sig med mig. Kampen för kvinnors, barns och migranternas rättigheter är ju självklart men vem kämpar för mina rättigheter i dagens Turkiet? Kampen för mänskliga rättigheter har ju inget att göra med terrorism men förföljs som om de var olika terrornätverk. EU använder Turkiet för att det ska härbärga flyktingar från Mellanöstern och vill därför inte lägga sig i Turkiets våldsamma utveckling. Därför får vi inget stöd därifrån.

Azerbajdan – ett fängelse

Nästa talare, Khadja Ismayilova, kunde endast vara med via video eftersom hon hade utreseförbud från Azerbajdan. Enligt Khadja har Azerbajdan blivit ett fängelse. De som fångas blir det för att de försöker att säga sanningen: Men vi måste kämpa mot orättfärdighet i samhället. Utvecklingen har lett till begränsningar i en dialog mellan regering och försvarare av mänskliga rättigheter. Men hur kan vi komma framåt? Till det måste det finnas stöd från allmänheten.

Avslutande kommentarer från ODIHR

Brian Griffey från ODIHR försökte förklara vilka möjligheter och begränsningar som ODIHR har för att stödja försvarare av mänskliga rättigheter. Trots begränsade möjligheter har ändå flera personer i salen varit fängslade men släppts tack vare insatser från ODIHR.

Yuri Dzhibladdze, gav en kortfattad sammanfattning av de krav som förts fram i den så kallade Hamburg deklARATIONEN som skulle presenteras för ministermötet för OSCE-länderna. Han ville ge ODIHR ökade befogenheter och mer resurser i form av juridiska expertpaneler som ska kunna hjälpa enskilda personer juridiskt.

Som en avslutning kom även kommentarer och från konferensdeltagarna. En av de allra sista gällde Turkmenistan. Där fanns det inte längre något som helst utrymme för det civila samhället. "There is nothing of civic society to shrink there".

Att förebygga tortyr och kidnappningar

Förhållanden i psykiatriska institutioner och fängelsesjukhus i Västra Balkan

Tortyr är det värsta brottet mot mänskliga rättigheter och har därför varit i fokus i CSP. Elena Brmbeska från Makedonien berättade om en undersökning av förhållandena på psykiatriska institutioner på västra Balkan som genomfördes med hjälp av donationer från ideella organisationer och stiftelser. Sammanlagt undersöktes 8 institutioner, en psykiatrisk institution och ett fängelsesjukhus i fyra länder Albanien, Makedonien, Kosovo och Monte Negro i syfte att förebygga tortyr. Vad man fann var stora behov av att rusta upp standarden på de psykiatriska institutionerna. De var alla överbelagda och det materiella var av mycket låg standard. Missbrukare blandades med psykiskt sjuka och barn med vuxna patienter. Det saknades barnavdelningar. Patienterna hade dessutom få möjligheter till att framföra klagomål något som alltid borde finnas en möjlighet för patienterna.

När det gällde behandling fanns enbart grupperapi tillgängligt. Individuell behandling av patienterna existerade inte överhuvudtaget. Brist på aktiviteter var allmänt förekommande och personalen var utbildad med en negativ attityd till patienterna. För att förbättra förhållandena föreslogs mer aktiviteter och utbildning till patienterna samt även utbildning av personalen för att förändra deras negativa attityd till patienterna rekommenderades.

Övervåld mot demonstranter i Armenien

Haykuhl Harutyunyan berättade om vilket övervåld som den Armeniska regeringen tog till mot en fredlig demonstration i Yerevan i juli i somras. Polisen grep massor av demonstranter, misshandlade och fängslade dem i minst en månad. I fängelset blev flera misshandlade och torterade. När de tillfångatagna slutligen släpptes blev de nekade att få medicinsk behandling och hjälp. Ingen av poliserna ställdes till svars för misshandel och tortyr. Efter demonstrationen uppmanades journalister att komma till en plats vid en viss tidpunkt. De blev sedan attackerade av polisen, misshandlades och arresterades. Avslutningsvis hade Haykuhl inget stort hopp om förbättringar på grund av kritik från CSP men menade att kanske droppen ändå urholkar stenen.

Tortyr i Ryssland och i Ukraina

Situationen i Ryssland och vilka utmaningar som finns i förhållande till tortyr diskuterades av Oleg Khabibrakhmanov från Kommittén för att förebygga tortyr. Han ville fokusera på bristen på effektiva metoder att undersöka tortyroffer, hot och förföljelser av tortyroffer för att de beklagat sig. Situationen i Ryssland vad gäller tortyr har snarast försämrats. Enligt Oleg har det dock alltid förekommit tortyr i Ryssland, även om man officiellt förnekar att det förekommer. Okunskapen bland allmänheten om ryska förhållanden är systematisk. Nu är man dessutom helt immun mot Europadomstolens kritik av ryska förhållanden om tortyr. Ryska regeringen och andra officiella representanter är helt obesvärade av den kritik som FN eller Europadomstolen framför. Det finns röda och svarta fängelser. De svarta är värst. Där finns oppositionella och brottslingar fällda för grova brott. Ett stort problem är den ryska lagen som säger att lagen ska bekämpa brottslingar inte som i Västeuropa att den ska bekämpa brottslighet.

Oleksandra Matviychuk från Center of Civil Liberties i Ukraina beskrev den svåra situation som råder på Krim och i Donbass, där ryska soldater gör allt för att förstöra det civila samhället med en systematisk terror mot det. Både tortyr och många fall av bortföranden av människor med våld är de medel som används för att sätta skräck i befolkningen och nedmontera det civila samhället där.

Särskilt har Krimtatarerna och försvarare av mänskliga rättigheter drabbats. Krimtatarernas egen tv-kanal har stängts ned och journalister förföljs.

I Donbasregionen är situationen mycket svår för civilbefolkningen. Alla sidor av konflikten gör sig skyldiga till tortyr, fängslanden och försvinnanden med våld av civila.

Brian Griffey från ODIHR fick avsluta sessionen och beskriva vad man kunde göra från dess sida. Han hänvisade till Hamburgdeklarationen för att skydda och utvidga det civila samhället i OSCE-regionen.